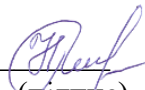

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Кафедра філософії і суспільних наук

РОБОЧА ПРОГРАМА
«Онтологія, гносеологія і філософія свідомості» (ОК23)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

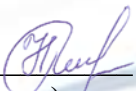
 Шаkun Н. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«01» вересня 2025 р.

Розробник (-и): Киселиця Світлана Володимирівна, к. філос. н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри філософії і суспільних наук
(назва кафедри)

Протокол № 8 від «01» вересня 2025 р.

Узгоджено з гарантом освітньої програми:
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	3 рік навчання, 5 семестр ОПП «Аналітика суспільно-політичних процесів»
Викладач (-і)	<i>Киселиця Світлана Володимирівна</i> , к. філос. н., доцент кафедри філософії і суспільних наук
Профайл викладача (-ів)	https://dfss.stu.cn.ua/kafedra/komanda/komanda-kyselyczya/
Контакти викладача	м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, корп. 1, к. 222. ksvm37@stu.cn.ua ksvm37@gmail.com

2. Анотація курсу.

Робочу навчальну програму дисципліни «Онтологія, гносеологія і філософія свідомості» складено відповідно до вимог освітньо-професійної програми «Аналітика суспільно-політичних процесів» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня спеціальності 033 «Філософія».

Цей курс є теоретико-методологічним підґрунтям конкретних філософських наук, що використовує її інтеграційний потенціал, формуючи у здобувачів вищої освіти (ЗВО) аналітико-синтезувальний підхід до вивчення закономірностей функціонування світу та людини. Зміст дисципліни окреслює проблематику онтології – науки про буття, гносеології – науки про пізнання та філософії свідомості – науки про генезис і розвиток пізнавально-конструктивної діяльності людини. Об'єкт дисципліни: буття в матеріальному та ідеальному вимірах. Предмет дисципліни: фундаментальні ідеї походження і функціонування світу та доцільна діяльність людини. Ключові слова: буття, світ, людина, простір, час, рух, матерія, свідомість, самосвідомість, діалектика, синергетика, пізнання.

3. Мета та завдання курсу.

Курс «Онтологія, гносеологія і філософія свідомості» надає здобувачам вищої освіти цілісне уявлення про світ та людину в ньому через вивчення основ онтології, гносеології, методології як фундаментальних філософських наук.

Метою викладання дисципліни є оволодіння ЗВО загальнонауковими (філософськими) компетентностями, необхідними для концептуального розуміння засад буття, створення наукової картини світу та розвитку когнітивно-пізнавальних здатностей людини.

Основними завданнями дисципліни є вміння коректно застосовувати онтологічну, гносеологічну, логічну, евристичну, методологічну термінологію, визначати основні закони існування світу та людини в ньому, розуміння генезису свідомості та принципів когнітології та евристики.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має набути або розширити загальні (ЗК) та спеціальні (СК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

СК1. Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури.

СК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.

СК5. Здатність аналізувати сучасні філософські проблеми та вчення.

СК8. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК9. Здатність застосовувати в професійній діяльності філософські методи і підходи.

4. Результати навчання.

Здобувач має досягти або вдосконалити програмні результати навчання (ПРН) передбачені освітньою програмою:

ПРН2. Розуміти розмаїття та специфіку філософських дисциплін, знати філософську термінологію.

ПРН6. Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.

ПРН7. Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.

ПРН8. Мати обізнаність у головних філософських методах і підходах, розуміти етико-практичну значущість філософського знання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни ЗВО повинен **знати**:

- проблематику та основні закони існування світу та людини в ньому;
- зміст і тенденції сучасної онтології та гносеології;

•термінологію та принципи побудови наукового пізнання, методи, що формують когнітивно-перетворюючі здатності людини

ЗВО повинен **вміти**:

•аналізувати літературу з онтології та гносеології в контексті загальногуманітарної проблематики сучасності;

•добирати необхідну інформацію з різних джерел та зіставляти вітчизняну філософську думку зі змістом суспільної та індивідуальної свідомості в інших країнах;

•застосовувати набуті знання в гуманітарній, соціальній, політичній діяльності та поширювати концептуальні засади гуманізму.

5. Пререквізити. Передумовою для вивчення дисципліни є базові знання з дисциплін «Логіка», «Філософська антропологія», «Філософія Давнього світу», «Філософія Середньовіччя та Відродження», «Філософія Нового часу».

6. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	34
Семінарські заняття	26
Самостійна робота	120
Індивідуальне завдання	контрольна робота
Всього кредитів – <i>вказати кількість кредитів</i>	6 (180 годин)

Форма проведення занять – лекційні, семінарські (практичні), самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів.

7. Тематика курсу.

Змістовий модуль 1. Буття як фундаментальна філософська проблема

Тема 1. Пропедевтика курсу «Онтологія, гносеологія і філософія свідомості»

Аналіз інформації з різних джерел щодо змісту онтології, гносеології та філософії свідомості. Буття як предмет філософського аналізу. Класична онтологія. Класична метафізика. Проблема невизначеності феномену буття. Категоріальна структура буття. Матерія як метафізичне і наукове поняття. Спосіб та форми існування матерії.

Тема 2. Природа та структура буття в історії філософії

Метафізика Аристотеля, Плотина, Томи Аквінського, Дунса Скотта, натурфілософів Відродження, уявлення про буття у філософії Нового часу, Новітня філософія про буття). Буття як реальна цілісність. Буття як логічна цілісність. Основні метафізичні поняття. Акт і потенція. Сутність та існування.

Тема 3. Загальне визначення трансцендентності

Трансценденталія добра. Трансценденталія істини. Категорії. Субстанція. Некласичні розуміння субстанції. Субстанція в епістемологічному контексті. Акциденції. Інші категорії. Причина та ціль. Форма і матерія. Матеріальна і формальна причини. Дієва і цільова причини. Причина і ціль. Проблема форми. Аналітична онтологія. Аналітична лінгвофілософія й онтологія. Дійність, слово, буття.

Тема 4. Єдність онтології та природничих наук

Онтологія як дескриптивна наука. Характеристики аналітичної онтології. Предикація та проблема універсалій. Мовленнєвий акт предикації. Проблема універсалій в аналітичній філософії. Реалізм і номіналізм у сучасній інтерпретації. Тропи та їх значення в сучасній онтології. Тропи і слова. Референція та питання про екзистенцію. Ідентичність та модальність. Проблема референції в аналітичній онтології. Принцип тотожності Лейбніца.

Тема 5. Сучасна онтологічна парадигма

Принцип тотожності Куайна. Синхронна і діахронна тотожність. Модальність (неоднозначність) de dicto і de re. Партикулярії. Поняття партикулярій. Партикулярія персони.

Енцикліка Лева XIII. Однокатегоріальна онтологія та проблема фізичного об'єкту. Властивості у класичному розумінні. Властивості в аналітичній онтології. Аналіз основних тенденцій та джерельної бази за темою.

Змістовий модуль 2. Свідомість та самосвідомість

Тема 6. Філософія свідомості

Свідомість та її генезис. Структура свідомості. Функції свідомості. Психіка та інстинкти. Самосвідомість та рефлексія. Свідоме та позасвідоме. Знання і досвід. Раціональне та ірраціональне. Мислення і мова.

Тема 7. Іntenційність як засаднича характеристика свідомості

Історія поняття „інтенція”. Іntenційний предмет і ноема. Аппрезентація. Ноеза, ноема, смисл. Кореляція ноези та ноєми. Проблематизація поняття іntenційності в історії розвитку феноменологічної філософії. Феноменологія внутрішнього часу свідомості. Специфіка феноменологічної концепції часу. Ретенційно-протенційний вимір часу та повсякденне уявлення про «минуле – сучасне – майбутнє». Ретенція, спогад, репродукція. Протенція і очікування. Рівні конститування часу свідомості. Інтерсуб'єктивність як вимір трансцендентальної свідомості. Особливості редукції в інтерсуб'єктивній сфері. Основні способи конститування Іншого: а) аппрезентація; б) парування. Проблема Іншого і Чужого у феноменології неагресивної свідомості. Рівні інтермонадної єдності.

Тема 8. Суб'єкт і об'єкт

Філософія Нового часу про предметний світ (Д. Локк, Д. Берклі, Д. Г'юм, І. Кант, Г.В.Ф. Гегель). Специфіка розуміння феномену свідомості у філософії екзистенціалізму (М. Гайдегер, Ж.-П. Сартр). Поняття та елементи природної настанови. Природна настанова як універсальний горизонт досвіду. Базовість, «верховна» реальність світу природної настанови. Епохе та феноменологічна редукція. Історія та теоретичні передумови виникнення концепції феноменологічної редукції. Взаємовідношення рівнів феноменологічної редукції. Проблема реалізації феноменологічної редукції.

Тема 9. Феноменологія як інтегрований напрям дослідження свідомості

Феномен свідомості як предмет дослідження у філософській творчості Едмунда Гусерля (1859-1938). Періодизація творчості Е. Гусерля. Вплив Франца Brentano та Карла Штумпфа на гусерліанство. Критика психологізму як релятивізму і скептицизму. Виникнення і розвиток трансцендентальної феноменології. Програма розбудови феноменологічної філософії у праці Е. Гусерля «Філософія як строга наука». Трансценденталізм Е. Гусерля та його критика Романом Вітольдом Інгарденом і Адольфом Райнахом як витонченої форми психологізму. Вихід Е. Гусерля до інтерсуб'єктивної проблематики. Концепція життєсвіту. Феноменологія після Е. Гусерля. Вплив феноменології на виникнення оригінальних філософських концепцій у новітній філософії свідомості. Подальший розвиток феноменологічної концепції та аналіз розмаїтої джерельної бази.

Тема 10. Тілесність у структурі людського буття

Характеристики тілесного буття. «Живе тіло» і фізичне тіло. Моє тіло і тіло іншого. Онтологічні виміри тілесності. Аналітика досвіду і інтерпретація тексту. Методи вивчення і критики феноменології. Досвід та його інтерпретація. Розрізняння розрізень як метод аналітичного досвіду. Проблема неявних передумов досвіду в феноменології. Феноменологія і герменевтика. Деструкція і деформація досвіду. Досвід, криза, агресія. Первинна деформація досвіду. Досвід розрізнянь як неагресивна основа свідомості. «Я» і проблема єдності свідомості. Проблема тілесності суб'єкту штучного інтелекту в контексті еволюції природного інтелекту. Аналіз основних тенденцій та джерельної бази за темою.

Змістовий модуль 3. Структура та основні методи пізнання

Тема 11. Гносеологічна пропедевтика

Предмет теорії пізнання. Співвідношення понять пізнання і знання. Походження знання та обґрунтування знання. Що є протилежністю знання? Поняття меж знання. Різновиди знання і форми пізнання. Відмінність гносеології, епістемології, методології. Основні проблеми теорії

пізнання. Знання і досвід; знання і мова. Відмінність знання від гадки. Апріорі та апостеріорні, аналітичні та синтетичні судження. Розсудок і розум. Психофізична проблема. Знання «іншого». Безумовність і остаточність знання: проблема епістемологічного фундаменталізму. Суб'єкт знання, наука й комунікація.

Тема 12. Епістемологія Античності

Поняття теорії. Інтуїція реальність та об'єктивістська теорія знання. Епістема і докса. Апорії Зенона, їхня значущість для окреслення проблематики теорії пізнання. Аристотелівська концепція досвіду. Теоретико-пізнавальні особливості античної софістики й скептицизму. Основні аргументи скептицизму. Співвідношення понять скептицизму, агностицизму і релятивізму. Ідеал науковості та проблема раціональності. Чи є скептицизм ірраціональним? Знання як виправдане вірування.

Тема 13. Гносеологія Середньовіччя та Відродження

Метафізична демаркація знання і віри. Метафізична цінність знання. Теорія загального: номіналізм, концептуалізм і реалізм. Історичні засади «наукового світогляду» та передумови виникнення філософського суб'єктивізму.

Тема 14. Суб'єктивізм, натуралізм і психологізм на тлі співвідношення метафізики і теорії пізнання Нового часу

Теоретико-пізнавальний психологізм. Психологізм у теорії пізнання. Поняття методу пізнання. Змішання плану походження знання і план обґрунтування знання. Ідея достовірного першоелемента знання. Ідея достовірного першоелемента знання. Епістемологічний фундаменталізм психологізму. Психологізм і принцип онтогносеологічної відповідності. Раціоналізм. Картезіанський дуалізм і джерело достовірності знання. Дедукція як метод пізнання і обґрунтування. Дискусія про спосіб існування вроджених ідей. Апріорні припущення будь-якого пізнання. Суперечності психологістського раціоналізму. Емпіризм. Поняття досвіду у філософії Дж. Локка. Поняття ідеї в емпіризмі. Індукція як метод пізнання і обґрунтування. Гоббс про мовний характер пізнання. Номіналізм Берклі: спосіб існування ідей. Дискусія про соліпсизм. Г'юмівський скептицизм щодо причини й природної закономірності. Суперечності психологістичного емпіризму. Теоретико-пізнавальний трансценденталізм. Трансценденталізм: розрізнення походження знання і обґрунтування знання. Кантівська теорія суджень; мовна форма знання. Розсудок (здоровий глузд) і розум. Антиномії Канта. Гегелівське подолання антиномізму Канта. Поняття досвіду в Гегельянстві і спекулятивний принцип онтогносеологічної відповідності. Циклічна епістемологія Гегеля.

Тема 15. Плюралізм логіко-методологічних концепцій пізнання у філософії Новітнього часу

Поняття досвіду у феноменології Е. Гусерля. Проект феноменологічного обґрунтування знання. Засади трансцендентальної феноменології. Гусерлева спроба подолання картезіанського дуалізму. Суперечності теоретико-пізнавального трансценденталізму. Історіоцентричні, біоцентричні та лінгвоцентричні теорії пізнання. Еволюціонізм, марксизм, біологізм Ніцше й Шпенглера, прагматизм – спроби подолання розбіжності міжемпіричною реконструкцією походження знання і обґрунтуванням знання. Світоглядно-теоретичні засади логічного позитивізму. Усунення суб'єкта пізнання з теорії пізнання. Природа знання. Що означає слово «знати»? Загальна значущість як ознака знання. Фундаментальне пізнавальне відношення «суб'єкт – об'єкт» та проблема інтерсуб'єктивності. Співвідношення понять досвіду і пізнання; структура досвіду і структура процесу пізнання. Знання як ментальний стан. Знання як функція комунікації. Джерела й межі знання. Предмет знання. Спосіб існування загального; понятійна форма знання. Мовне і позамовне знання (повсякденне знання, знання болю як індивідуальне знання тощо). Теоретичне і практичне знання.

Тема 16. Наука як тип пізнання

Факт і теорія. Гіпотеза, первинність проблеми. Проблеми емпіричного базису науки. Обґрунтування знання. Поняття достовірності. «Трилема Мюнхаузена» (Альберт). Аргументи Вітгенштайна й Поппера проти епістемологічного фундаменталізму. Метод і доведення. Гіпотетико-дедуктивний метод. Значущість проблеми обґрунтування знання для теорії пізнання і філософії. Істина і хиба; абсолютна і відносна істина. Основні теорії істини:

кореспондентська, когерентна, феноменологічна та прагматистська. Критерії істини. Верифікація і фальсифікація. Пояснення і розуміння. Звільнення поняття досвіду від обмежень поняття наукового досвіду. Різновиди досвіду й різновиди істини. Істини філософії, науки і мистецтва. Психофізична проблема. Традиційний зміст психофізичної проблеми. Центральне місце психофізичної проблеми в теоретико-пізнавальному дискурсі; зв'язок цієї проблеми з проблемою свідомості. Основні спроби розв'язання цієї проблеми (за Ч. С. Пірсом): дуалізм, логічний біхевіоризм, ідеалізм, матеріалізм, функціоналізм, двохаспектна теорія, феноменологія.

Тема 17. Соціальні функції пізнання

Сучасний стан теорії пізнання. Відмова від теорії пізнання як абстрактної теорії «усякого пізнання». Застосування поняття «сімейної подоби» Вітгенштайна до наук і різновидів знання. Непереборність потреби в пошуку фундаменту знання. Вивчення гуманітарного контексту проблем буття та пізнання і використання отриманих теоретичних знань для оцінки конкретних ситуацій, що виникають в різних сферах життєдіяльності сучасної людини. Аналіз основних тенденцій та джерельної бази за темою.

Теми лекційних занять

№	Назва	Кількість годин
1	Пропедевтика курсу «Онтологія, гносеологія і філософія свідомості»	2
2	Природа та структура буття в історії філософії	2
3	Загальне визначення трансцендентності	2
4	Єдність онтології та природничих наук	2
5	Сучасна онтологічна парадигма	2
6	Філософія свідомості	2
7	Інтенційність як засаднича характеристика свідомості	2
8	Суб'єкт і об'єкт	2
9	Феноменологія як інтегрований напрям дослідження свідомості	2
10	Тілесність у структурі людського буття	2
11	Гносеологічна пропедевтика	2
12	Епістемологія Античності	2
13	Гносеологія Середньовіччя та Відродження	2
14	Суб'єктивізм, натуралізм і психологізм на тлі співвідношення метафізики і теорії пізнання Нового часу	2
15	Плюралізм логіко-методологічних концепцій пізнання у філософії Новітнього часу	2
16	Наука як тип пізнання	2
17	Соціальні функції пізнання	2
Разом		34

Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва	Кількість годин
1.	Пропедевтика курсу «Онтологія, гносеологія і філософія свідомості»	2
2.	Історико-філософське тло розвитку онтології та гносеології	2
3.	Проблема походження світу та людини в ньому. Рівні буття	2
4.	Матерія: рух, простір, час	2
5.	Людське буття як фундаментальна проблема філософії	2
6.	Соціоантропогенез	2

7.	Віртуальна реальність. Взаємодія природного та штучного інтелекту	2
8.	Свідомість людини: від психіки до самосвідомості. Свідомість і мова	2
9.	Теоретичні витоки феноменології. Едмунд Гусерль	2
10.	Пізнання і творчість у бутті людини	2
11.	Мислення. Зміст і завдання науки логіки	2
12.	Філософія науки	2
13.	Основні методи наукового дослідження	2
	Разом	26

Самостійна робота

№ з/п	Назва	Кількість годин
1	Пропедевтика курсу «Онтологія, гносеологія і філософія свідомості»	8
2	Природа та структура буття в історії філософії	7
3	Загальне визначення трансцендентності	7
4	Єдність онтології та природничих наук	7
5	Сучасна онтологічна парадигма	7
6	Філософія свідомості	7
7	Інтенційність як засаднича характеристика свідомості	7
8	Суб'єкт і об'єкт	7
9	Феноменологія як інтегрований напрям дослідження свідомості	7
10	Тілесність у структурі людського буття	7
11	Гносеологічна пропедевтика	7
12	Епістемологія Античності	7
13	Гносеологія Середньовіччя та Відродження	7
14	Суб'єктивізм, натуралізм і психологізм на тлі співвідношення метафізики і теорії пізнання Нового часу	7
15	Плюралізм логіко-методологічних концепцій пізнання у філософії Новітнього часу	7
16	Наука як тип пізнання	7
17	Соціальні функції пізнання	7
	Разом	120

8. Система оцінювання та вимоги.

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу (шкалу Університету) та шкалу ECTS, відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету “Чернігівська політехніка”» https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinuyvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf. Система оцінювання знань з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. ЗВО може набрати до 75% (75 балів) підсумкової оцінки за виконання протягом семестру всіх видів робіт і до 25% (25 балів) підсумкової оцінки на екзамені, які в підсумку складають загальну оцінку за курс. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, усного та письмового опитувань здобувачів вищої освіти,
--	--

	оцінювання результатів неформальної освіти та виконання самостійної роботи. Семестр завершується екзаменом відповідно до графіку навчального процесу і затвердженого сесійного розкладу. Підсумковий контроль здійснюється у формі бесіди за екзаменаційним білетом білет, який складається з трьох питань: 1 та 2 проблемні питання – до 9 балів кожне, 3 теоретичне питання – до 7 балів. У 7-9 балів оцінюється відповідь на питання, яка є повною, її зміст відповідає сутності поставленого питання, (допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки). 5-6 балів – відповідь правильна, послідовна, логічна, але ЗВО допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу; 3-4 бали ЗВО володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення; 1-2 бали ЗВО виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки; 0 балів – ставиться коли відповідь на питання є повністю неправильною. Оцінювання успішності ЗВО під час семестрового контролю вноситься у відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ».
Вимоги до контрольної роботи	Контрольна робота – це самостійна творча робота із запропонованої викладачем переліку тем для самостійного вибору здобувачами вищої освіти та виконується як позааудиторна робота. Завдяки контрольній роботі перевіряється рівень самостійного мислення здобувача вищої освіти, його вміння обробляти та аналізувати матеріал, робити узагальнюючі висновки, практично застосовувати знання, здобуті в процесі навчання. Контрольна робота не може бути викладом чи переказуванням чужих думок, адже має відображати власну авторську позицію. Власну думку здобувач вищої освіти аргументує шляхом викладу аргументів, підбору прикладів, аналогій, проведення паралелей. Загальна максимальна кількість балів за контрольну роботу – 10. Критерії оцінювання виконаної контрольної роботи: 9-10 балів – матеріал викладений логічно, використані різноманітні джерела для повноцінного розкриття сутності питання, у тексті роботи є посилання на джерела, висновки аргументовані, обґрунтовані та містять прикладний матеріал; 6-8 балів – матеріал викладений логічно, використано достатньо літератури, щоб розкрити сутність питання, у тексті роботи є посилання на джерельну базу, висновки недостатньо аргументовані і обґрунтовані; 3-5 балів – матеріал викладений недостатньо повно, міркування не достатньо аргументовані чи обґрунтовані та/або не стосується усіх поставлених завдань, у тексті роботи є деякі посилання на джерела; 0-2 бали – викладений матеріал неповний, індивідуальна робота не є структурованою, у тексті роботи немає посилань на джерела, висновки поверхневі або відсутні. Такий вид роботи кожен студент може виконати один раз протягом семестру.
Семінарські (практичні) заняття	Практичні завдання вважаються виконаними, якщо здобувач/ка вищої освіти брав/брала участь в їх обговоренні. Форми участі: присутність на семінарі, доповідь, виконання

	індивідуального завдання, доповнення, запитання до колег, відповіді на додаткові питання викладача та колег, участь у дискусії тощо. Тематичне спілкування на занятті включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (за темами, що вивчалися раніше). Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми, включаючи питання винесені на самостійне опрацювання. Здобувач вищої освіти за роботу на семінарських заняттях змістовних модулів може отримати до 5 балів. Складові частини оцінки: відповіді на питання (виконання індивідуальних завдань) – до 5 балів; доповнення – до 3 балів; запитання – до 2 балів. Загальна максимальна кількість балів за семінарські заняття – 65. Оцінюючи відповідь ЗВО, викладач керується такими критеріями, як: 5 балів – повне, послідовне та обґрунтоване викладення матеріалу. Відповідь свідчить про глибоке розуміння питання та його зв'язок з іншими темами та питаннями. 4 бали – ЗВО дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач відповідає не чітко. 3 бали – ЗВО виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Викладає матеріал не послідовно. Відповіді на уточнюючі запитання дає не одразу, не впевнено та не чітко. На додаткові питання викладача не відповідає, або відповідає дуже поверхово. 2 бали – ЗВО у відповіді припускається грубих помилок і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; поверхово орієнтується в питанні та темі, яка обговорюється на семінарському занятті. 1 бал – ЗВО намагається відтворити зміст матеріалу, однак взагалі не розуміє його змісту. 0 балів отримує ЗВО, який відмовляється відповідати на запитання.
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового семестрового контролю допускаються ЗВО, які виконали всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку від 35 балів і більше. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), (35 балів), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість. На ліквідацію академічної заборгованості виноситься весь обсяг теоретичного матеріалу, що передбачений робочою програмою навчальної дисципліни. Академічна заборгованість повинна бути ліквідована до атестації здобувача вищої освіти, а у випадку коли заборгованість виникла з дисципліни, знання, уміння та навички з якої, відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця, потрібні для вивчення навчальних дисциплін наступного семестру, то така заборгованість повинна бути ліквідована до початку нового семестру.

	Академічна заборгованість ліквідується здобувачами вищої освіти протягом наступних семестрів згідно з розкладами ліквідації академзаборгованості, що затверджуються директором ННІ за поданням відповідних кафедр. Результати ліквідації академзаборгованості відображаються в ліквідаційній відомості успішності.
--	--

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Буття як фундаментальна філософська проблема		
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	5
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	5
Змістовий модуль 2. Свідомість та самосвідомість		
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	5
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	5
5	Робота на 5-му семінарському (практичному) занятті	5
Змістовий модуль 3. Структура та основні методи пізнання		
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	5
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	5
Усього за поточний і проміжний модульний контроль		65
Виконання контрольної роботи		0...10
Семестровий контроль (екзамен)		0...25
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90-100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		

0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
------	--------------------------	--	---

9. Обладнання та програмне забезпечення. Для проведення лекційних та семінарських (практичних) занять можуть використовуватися мультимедійний проектор, ноутбук, система відеоконференцзв'язку Microsoft Teams (для дистанційного або змішаного навчання), навчальна платформа Moodle.

10. Політики курсу.

Вивчення дисципліни відбувається у відповідності до затвердженого аудиторного розкладу або ж дистанційно у випадку введення карантину відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України та регламентованих рішень керівництва НУ «Чернігівська політехніка». Вітається інтерактивність здобувачів під час лекційних занять як один із елементів поточного контролю. Консультації відбуваються відповідно до затвердженого розкладу.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не набрав мінімально необхідну кількість балів (35), він не допускається до складання диференційованого заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний диференційований залік складається у вигляді тестування.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення лабораторних/практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проектах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямами курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні контрольних робіт (КР/КП) (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). ЗВО мають діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі навчання та проведення власних науково-теоретичних

розвідок, оприлюднення їх результатів, що регламентується Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженим Постановою Кабінету міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579. Зареєструвавшись на цей курс, ЗВО визнають принципи академічної доброчесності, жодна форма порушення яких не толерується. У випадку таких подій – реагування відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка».

Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання правил. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено їх порушення, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

11. Рекомендована література.

Основна.

1. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей [наук. керівники проекту: Барбара Кассен, Костянтин Сігов ; пер. і ред. Володимир Артюх та ін.]. Вид. 3-тє. Київ : Дух і літера, 2020. 570 с.
2. Конверський А. Є. Критичне мислення : Підручник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.
3. Крالیук П. М. Історія філософії України : підручник. Київ : КНТ, 2021. 652 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kraliuk_Petro/Istoriia_filosofii_Ukrainy.pdf
4. Людина і суспільство: філософські, психологічні та політологічні виміри. В 3 кн. Кн. 1. Переусвідомлення буття людини під впливом глобальних викликів: ідентичність і свобода самовираження : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України, д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника ; [Мельник В. П., Карась А. Ф., Дахній А. Й. та ін.]. 2-ге вид., доповн. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 502 с. URL: http://publishing.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Knyha_1_17.11.2022.indd-25-10-2023-I.pdf
5. Людина в сучасному світі: соціально-філософський та культурно-антропологічний виміри: монографія / Є. В. Більченко, О. М. Берегова, В. В. Демещенко та ін. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 352 с. URL: https://icr.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Book_2020_Liudyna_v_suchasnomu_sviti.pdf
6. Сіверс В. А. Філософія творчості : підручник. Київ : НАКККиМ, 2023. 292 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4755>
7. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ : КВІЦ, 2020. 274 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3551/1/>
8. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. 5-е видання, виправлене і доповнене. Київ : КНТ, 2023. 405 с.
9. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: Проблема людини та її меж: Навч. посібник. 5-е видання перероблене та доповнене. Київ : КНТ, 2024. 408 с.
10. Хамітов Н., Шашкова Л., Крилова С. Словник новітніх термінів філософії науки і філософії культури. Київ : ВАДЕКС, 2024. 290 с.
11. Badiou A. Being and Event, transl. by Oliver Feltham; London; New York : Continuum, 2007. XXXIII, 526 p.
12. Carnap, Rudolf. Empiricism, Semantics, and Ontology // Revue Internationale de Philosophie 4 (1950): 20-40. Reprinted in the Supplement to Meaning and Necessity: A Study in Semantics and

- Modal Logic, enlarged edition (University of Chicago Press, 1956). URL: <https://www.ditext.com/carnap/carnap.html>
13. Fukuyama F. Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity. New York: Free Press. 1995. 447 p.
14. Pierre Teilhard de Chardin. The Human Phenomenon. A new edition and translation of Le phenomene humain by Sarah Appleton-Weber; with a foreword by Brian Swimme. Brighton [UK]; Portland, Or. : Sussex Academic Press. 1999. 281 p.
15. Kroeger, Paul R. (2022) Analyzing meaning: An introduction to semantics and pragmatics. Second corrected and slightly revised edition. Dallas International University via Language Library Press. URL: <http://langsci-press.org/catalog/book/359>

Допоміжна.

1. Ворбертон Н. Коротка історія філософії / Пер. з англ. Анна Мараховська. Київ : Наш формат, 2023. 224 с.
2. Варсегов А. Г. Погляди Адольфа Райнаха на феноменологію і її метод. http://4ua.co.ua/philosophy/va2ad78a5d53a89421316d36_0.html
3. Гегель, Георг Вільгельм Фрідріх. Феноменологія духу. Харків : Фоліо, 2019. 483 с. URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/filosofiya/fenomenolohiya-dukhu/>
4. Гусерль, Едмунд. Картезіанські медитації. Вступ до феноменології. Київ : Темпора, 2021. 304 с.
5. Гусерль, Едмунд. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії. Харків : Фоліо, 2021. 348 с.
6. Загороднюк, Валерій. Людина і розмаїття світу знання. *Філософська думка*. №4. 2024. С. 7-19. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/769/703>
7. Декарт, Рене. Міркування про метод / Вст. слово О. Саврука URL: <https://www.management.com.ua/vision/vis017.html>
8. «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень: Жан-Марі Бейсад, Жан-Люк Марйон, Кім Сан Он-Ван-Кун / Пер. з фр. і лат. Уклад О. Хома. 2-е вид., випр. та доповн. Київ: Дух і Літера, 2021.
9. Філософія Романа Інгардена і сучасність: колективна монографія / за ред. Дмитра Шевчука. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 232 с. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8501/1/>
10. Фройд З. Невпокій в культурі. Львів : Апіріорі, 2022. 120 с.
11. Юнг К. Людина та її символи. Київ : Центр навчальної літератури, 2022. 436 с.
12. Heidegger M. Being and time / M. Heidegger; translated by John Macquarrie & Edward Robinson. Oxford: Basil Blackwell publisher, 2021. 589 p.
13. Huntington Samuel. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Simon & Schuster, 1996. 368 p.
14. Lock John. An Essay concerning Human Understanding. The Pennsylvania State University. 718 p.
15. Rickert H. The Limits of Concept Formation in Natural Science: A Logical Introduction to the Historical Sciences. Translated and edited by Guy Oakes. Cambridge : Cambridge University Press. 276 p.
16. Scruton, Roger. Short History of Modern Philosophy : from Decartes to Wittgenstein. Second revised and enlarged edition published by Routledge. London, New York, 2017. 314 p.
17. Stevenson, Jay. Philosophy. Second Edition. Indianapolis : A Pearson Education Company, 2020. 395 p.
18. The Dirges of Maldoror: An Illustrated English Translation of Les Chants de Maldoror. Ramble House, 2018. 354 p.

Інформаційні ресурси.

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=8678>

2. Електронний архів НУ «Чернігівська політехніка» (IRChNUT). URL: http://library2.stu.cn.ua/resursi_biblioteki/elektronnij_arhiv_chntu/
3. Національна бібліотека України імені Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
4. Офіційний сайт Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. URL: <http://www.filosof.com.ua/publik.htm>
5. Перелік основних тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET. URL: <http://www.philosophy.ua>
6. Додаткові філософські ресурси комп'ютерної мережі INTERNET. URL: <http://www.epistemelinks.com/link/PhiLink.html>
7. PSYLIB: Психологічна бібліотека «Самопізнання та саморозвиток». URL: <http://www.psylib.kiev.ua>
8. Філософська думка. Український науково-теоретичний часопис. URL: <http://journal.philosophy.ua>

